

ÖNEMLİ KAVRAMLAR

Külliye · Darüşşifa · İmaret · Divan-ı Hümayun · Veziriazam · Şeyhülislam · Sıbyan mektebi · Medrese · Enderun · Şer'i hukuk · Örfi hukuk · Mecelle · Vakıf · Ahilik · Lonca · Mehter

1. OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİNİN TEMELLERİ

Osmanlı kültür ve medeniyeti; kendinden önce Anadolu'da hüküm süren Selçuklu Devleti ve Türk beyliklerinin oluşturduğu zengin kültürel birikim üzerine inşa edilmiştir. Osmanlı mimarisi, vakıf geleneği ve toplumsal yaşam anlayışı bu köklü mirasın geliştirilerek devam ettirilmesiyle şekillenmiştir.

Külliye; cami merkezli olmak üzere farklı işlevlere sahip birçok yapıyı bir arada bulunduran yapı topluluğudur. Böylece ibadet, eğitim, sağlık ve sosyal yardım hizmetleri aynı alanda sunulmuştur.

DIVRIĞI ULU CAMII VE DARÜŞŞIFASI

13. yüzyılda

Türkiye Selçuklu Dönemi'nde

Mengücek Beyliği

tarafından inşa edilmiştir.

Cami, darüşşifa ve türbeden

oluşur; ibadet, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerini bir arada sunar.

Özellikleri: Kesme taş; geometrik ve bitkisel motiflerin yer aldığı zengin taş süsleme sanatı.

SÜLEYMANİYE CAMII VE KÜLLİYESİ

16. yüzyılda

Kanûnî Sultan Süleyman döneminde

Mimar Sinan

tarafından inşa edilmiştir. İstanbul'un önemli bir tepesindeki külliye

camii, medreseler, darüşşifa, imaret, hamam, sıbyan mektebi ve çarşı

yer alır.

Özellikleri: Kesme taş; Osmanlı mimarisinin

gelişmiş planlama anlayışı.

KÜLLİYEDE HANGİ YAPI NE İŞE YARAR: Cami: ibadet | Medrese: eğitim | Darüşşifa: hastaların tedavisi | İmaret: ihtiyaç sahiplerine yemek. Her iki külliye de kesme taş kullanılması ve hizmetlerin bir arada düşünülmesi, Selçuklu kültürünün Osmanlı'da geliştirilerek sürdürüldüğünü gösterir.

2. OSMANLI KÜLTÜRÜNÜN YAŞAYAN İZLERİ

Osmanlı Devleti üç kıtaya yayıldığı için bugün birçok ülkede Osmanlı eserleri bulunmaktadır: Poçitel Köyü Camii (Çapljina, Bosna-Hersek), Süleymaniye Camii (Şam, Suriye), Murat Ağa Camii (Trablus, Libya), Büyük Han (Lefkoşa, KKTC). Bu eserler, Osmanlı'nın gittiği yerlerde kalıcı yapılar bıraktığını gösterir. Osmanlı kültürünün izleri yalnızca taş yapılarda değil; mutfakta, müzikte, dilde ve eğlence geleneklerinde de yaşamaya devam etmektedir.

ALAN	ÜLKELER	YAŞAYAN İZ
Mutfak	Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya	Baklava, pilav, kebab, musakka, dolma, çorba gibi Türk mutfağına ait yemek isimleri
Müzik	Tunus, Cezayir, Libya, Mısır	Orkestralarda kanun, ud, ney gibi Türk müziği sazları
Mimari	Suriye (Şam)	Osmanlı Dönemi'nde inşa edilen Hamidiye Çarşısı, bugün kapalı çarşı
Gölge oyunu	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Karagöz oyunları sahneleniyor, gölge oyunu geleneği yaşatılıyor
Dil	Libya, Tunus, Cezayir	Günlük dilde "ardakaş", "hastehane", "barek", "şavurma", "ucak" gibi Osmanlı Türkçesinden geçen kelimeler

3. YÖNETİM ANLAYIŞI: UÇ BEYLİĞİNDEN CİHAN DEVLETİNE

Osmanlı Devleti Anadolu'da küçük bir uç beyliği olarak ortaya çıkmıştır. Beyliğin ilk dönemlerinde yönetim anlayışı Türk geleneklerine göre şekillenmiştir. Bu anlayışa göre bey, hem devletin başı hem de ordunun başkomutanıdır. Ancak bey seçiminde ve önemli kararlarda diğer beylerin görüşleri de dikkate alınmıştır.

Yetenekli devlet adamları ve başarılı politikalar sayesinde Osmanlı Devleti zamanla büyüyerek üç kıtaya yayılan güçlü bir devlet hâline gelmiştir. Yöneticiler, devlet yönetimini oluştururken Türk-İslam geleneklerinden ve önceki Türk devletlerinin deneyimlerinden yararlanmışlardır. Devlet büyüdükçe yönetim sisteminde düzenlemeler yapılmış ve yönetim iki ana kola ayrılmıştır.

MERKEZ YÖNETİMİ

Saray

ve

Divan-ı Hümayun'un

bulunduğu, tüm kararların alındığı

başkent yönetimidir.

TAŞRA YÖNETİMİ

Ülkenin merkezden uzak

eyalet ve sancaklarının

yönetimidir.

BİLGİ KUTUSU · UNVANLAR DEĞİŞİYOR: Osmanlı Devleti büyüdükçe devletin başındaki yöneticilerin kullandığı unvanlar da değişmiştir: sırayla bey, han, hüdavendigâr, sultan, padişah. Bu değişim, Osmanlı'nın küçük bir beylikten güçlü bir devlete dönüştüğünü açıkça gösterir.

4. PADIŞAH VE DIVAN-I HÜMÂYUN

Osmanlı Devleti'nde devlet başkanlığı görevini yürüten padişahlar devletin mutlak hâkimi olarak idari, askerî ve mali konularda geniş yetkilere sahip olmuştur. Padişahlar bu yetkilerini kullanırken kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere uygun hareket etmişlerdir.

- Padişahın temel görevleri: ülke topraklarını genişletmek, adaleti sağlamak, halkın refah ve mutluluğunu artırmak. Bu görevler önceki Türk devletlerindeki hükümdarlarla aynıdır.
- Padişahlar devleti tek başlarına değil, kendilerine yardımcı olan görevlilerle birlikte yönetmiştir.

Devlet işlerinin görüşüldüğü en önemli yönetim kurumu Divan-ı Hümâyun'dur. Divan'da idari, askerî ve mali konular ile şikâyet ve davalar görüşülerek karara bağlanmıştır.

KAYNAK A - DIVAN'IN TARİHİ: Divan, merkez teşkilatının temelini oluşturuyordu. İlk Osmanlı Divanı, Türkiye Selçukluları Devleti'ndeki Divan örneği alınarak kuruldu ve Orhan Bey zamanından beri Osmanlılarda Divan teşkilatının bulunduğu bilinmektedir. İlk zamanlar Divan üyeleri padişah, vezir ve Bursa kadısıydı. Toplantılara padişahlar başkanlık yaptığı için padişah neredeyse Divan da orada toplanırdı.

İKİ ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİK: 1. Fatih ve ondan sonraki padişahlar Divan'a başkanlık görevini veziriazamlara bıraktılar; toplantıları "Kasr-ı Adl" (Adalet Kulesi) denilen pencereden izlemeye başladılar. 2. Divan teşkilatı Sultan II. Mahmud Dönemi'nde kaldırılmış ve yerine nazırlık (bakanlık) sistemi kurulmuştur.

5. DIVAN-I HÜMÂYUN ÜYELERİ VE GÖREVLERİ

ÜYE	GÖREVİ
Veziriazam (Sadrazam)	Padişah'tan sonra en yetkili devlet adamıdır. Padişahın vekili sayılır ve mührünü taşırdı.
Vezirler	Tecrübeli devlet adamlarıdır; veziriazamın verdiği görevleri yerine getirirlerdi.
Kazasker	Divana gelen büyük davalara bakar, kadi ve müderrislerin atamalarını yapardı.
Defterdar	Devletin gelir ve giderlerini denetler, mali işlerini yürütürdü.
Nişancı	Diğer devletlerle yapılan antlaşmaların yazışmalarını yürütür, resmî belgelere padişahın tuğrasını çekerdi.
Kaptanıderya	Donanma ve denizcilikle ilgili işlerden sorumluydu.
Şeyhülislam	Divan'da alınan kararların İslam dinine uygun olup olmadığı konusunda "fetva" verirdi.

BUGÜNLE BAĞLANTI: Divan üyelerinin görevlerini bugün farklı devlet yetkilileri yürütmektedir. Kitaptaki etkinlikte verilen örnek eşleştirme şöyledir: Veziriazam (Sadrazam) → Cumhurbaşkanı Yardımcısı.

6. EĞİTİM: SİBYAN MEKTEBİ, MEDRESE VE ENDERUN

Osmanlı Devleti'nde eğitim, toplumun ve devletin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. İlk dönemlerde sıbyan mektepleri ve medreseler eğitimde önemli yer tutmuştur. Daha sonra devlet yönetimine nitelikli görevliler yetiştirmek amacıyla Enderun Mektebi açılmıştır. Zamanla askerî alanda Avrupa tarzı okullar kurulmuş, azınlık ve yabancı okulları da eğitim hayatında yer almıştır.

SİBYAN MEKTEBİ

İlk basamak okuldur. Okuma-yazma, basit dinî bilgiler ve **Kur'an** öğretilirdi. Örnek: Müslüman çocuklar 5-6 yaşında başlar, 3-4 yıl eğitim görürdü.

MEDRESE

Daha üst düzey eğitim kurumudur. Dinî ilimlerin yanında **matematik, astronomi, mantık, felsefe, tıp** gibi dersler de okutulurdu. Örnek: Devletin kadi, müderris, din görevlisi ve yöneticilerini yetiştirirdi.

ENDERUN MEKTEBİ

Saray içinde kurulan ve devletin **üst düzey yöneticilerini** yetiştiren okuldur. Sınırlar genişledikçe artan **yetiştirilmiş insan gücü** ihtiyacını karşılamak için açılmıştır. Örnek: Başarılı öğrenciler devlet görevlisi, komutan veya yönetici olmuştur.

KAYNAK B - SİBYAN MEKTEPLERİ: Bu okulların düzenli bir eğitim programı ve belli bir eğitim süresi yoktu. Müslüman çocuklarının devam ettiği okullar olup çocuklar 5-6 yaşlarında başlar, 3-4 yıl kadar eğitim görürlerdi. Erkeklerin yanında 8-9 yaşına kadar kızlar da eğitim görmekteydi. Öğrenilenlerin büyük bir kısmı günlük hayatta yaşamı kolaylaştıran bilgilerdi.

7. YENİLEŞME DÖNEMİ OKULLARI VE MESLEKİ EĞİTİM

Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıldan itibaren Avrupa'daki gelişmelerden etkilenecek Batı tarzında okullar açmaya başlamıştır. Dinî eğitim veren okulların yanında yabancı dil öğretilen ve fen bilimlerinin okutulduğu modern okullar kurulmuştur. Özellikle askerî eksiklikleri gidermek için Mühendishane-i Bahri-i Hümayun (Deniz Mühendislik Okulu) ve Mühendishane-i Berri-i Hümayun (Kara Mühendislik Okulu) açılmıştır. II. Mahmud döneminde ise ilköğretimin zorunlu hâle getirilmesi için ilk çalışmalar yürütülmüştür.

KURUM	NE İÇİN AÇILDI?
Rüştiye	Ortaokul düzeyindeki okullar
İdadi	Lise düzeyindeki okullar
Darülfünun (İstanbul Üniversitesi)	Osmanlı Devleti'nin ilk üniversitesi sayılır
Kız ve erkek öğretmen okulları	Öğretmen yetiştirmek
Darüşşafaka	Kimsesiz çocuklara eğitim vermek
Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Okulu)	Güzel sanatlar eğitimi; Cumhuriyet Dönemi'nde de varlığını sürdürmüştür

MESLEKİ EĞİTİM: Başlangıçta gençlere meslek ve ahlak öğreten lonca teşkilatları varken Tanzimat sonrasında modern meslek okulları açılmıştır: Telgraf Mektebi (iletişim), Eczacı Mektebi (sağlık), Kaptan ve Çarkçı Yüksek Deniz Mektebi (denizcilik), Mekteb-i Hukuk-ı Şâhâne (hâkim yetiştirmek), Mekteb-i Sanayi (sanayi ve teknik alanlarda eleman yetiştirmek).

8. HUKUK SİSTEMİ: ŞER'İ VE ÖRFİ HUKUK

Osmanlı Devleti'nde adalet, devletin en temel görevi kabul edilmiştir. "Adalet mülkün temelidir." anlayışıyla hareket eden padişahlar, toplum düzenini korumakla yükümlü sayılmıştır.

ŞER'İ HUKUK	ÖRFİ HUKUK
İslam dininin kurallarına dayanır.	Padişahların koyduğu kurallardan ve geleneksel uygulamalardan oluşur.
Kaynağı dinî hükümlerdir.	Padişah bu kuralları devlet düzenini sağlamak amacıyla koyar.

Bu sistemde adalet işlerini kadılar yürütmüştür. Mahkemelerde Müslüman ve gayrimüslim tebaaya inançlarına göre adaletli davranılması esas alınmıştır.

KAYNAK Ç - KANUN NASIL DOĞARDI?: Osmanlı kanunu ferman şeklinde ortaya çıkmıştır: "Sultan ne buyurursa o sultanın yasasıdır." Böylelikle sultanların koşullar gerektirdikçe çıkardığı kurallar bütünü bir kanunname oluşturmuştur.

9. HUKUKTA YENİLEŞME: MECELLE VE KANUN-I ESASI

Padişahlar tarafından çıkarılan kanunnameler devlet işlerinin düzenli yürütülmesini sağlamıştır. Bu kanunların hazırlanmasında şeyhülislam, kazasker, nişancı gibi devlet görevlileri de yer almıştır.

XVIII. yüzyılda Avrupa'daki gelişmelerden etkilenen Osmanlı Devleti, hukuk alanında modern düzenlemelere gitmiştir. Ahmet Cevdet Paşa öncülüğünde hazırlanan Mecelle, İslam dünyasının medeni kanun niteliğindeki ilk hukuk metni olmuştur. II. Abdülhamit Dönemi'nde ilan edilen Kanun-ı Esasi ile ilk anayasal düzene geçilmiş ve halkın hakları güvence altına alınmıştır.

KAYNAK Ç - MECELLE'DEN MADDE	ANLAMI
Madde 8 — Berâet-i zimmet asıldır.	Asıl olan üzerinde bir hak olmamaktır, suçsuzluktur.
Madde 10	Belli bir zamanda kesin olan bir konunun aksine delil olmadıkça devamlılığına hükmedilir.
Madde 79 — Kişi ikrarıyla muaheze olunur.	Kişi kendi ikrarı (itirafı) ile sorumlu tutulur.
Madde 85	Bir şeyin faydası, karşılığının ödenmesindedir.

10. SANAT ANLAYIŞI: MIMARI, SÜSLEME SANATLARI VE MEHTER

Osmanlı Devleti'nde sanat; dini değerler, gelenekler ve estetik anlayış çerçevesinde gelişmiştir. Osmanlı sanatı, fethedilen yerlerdeki farklı kültürleri kendi gelenekleriyle birleştirerek hem Doğu hem de Batı etkilerini taşıyan özgün bir kimlik kazanmıştır.

Osmanlı sanatının en önemli alanlarından biri mimardır. Camiler, köprüler, kervansaraylar ve çeşmeler bu mimarinin en güzel örneklerindendir. Özellikle Mimar Sinan, Süleymaniye ve Selimiye Camileri ile Osmanlı mimarisine teknik, estetik ve mühendislik açısından önemli katkılar sağlamıştır.

SANAT DALI	KITAPTAKI BİLGİ
Hat	Güzel yazı yazma sanatıdır. Özellikle Kur'an-ı Kerim ve resmî belgelerin yazımında kullanılmıştır.
Minyatür	Minyatürlerde tarihi olaylar ve saray hayatı resmedilmiştir.
Çini ve tezhip	Hat ve minyatürle birlikte en yaygın süsleme sanatları arasındadır.
Halicilik, ebru, ahşap oyma, bakırcılık	Günlük hayatta sıkça kullanılan sanat dallarıdır.

MEHTER TAKIMI VE KAYNAK D: Osmanlı ordusunun resmî müzik topluluğu olan Mehter Takımı, Türk müziğinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Viyana klasiklerinden Mozart da Osmanlı dönemi Türk müziğinden oldukça etkilenmiştir; bugün tüm dünyanın bildiği Türk Marşı bu ilginin bir örneğidir.

11. GÜNLÜK HAYAT

Osmanlı Devleti'nde günlük hayat; dini inançlar, gelenekler ve yaşanan yere göre şekillenmiştir. Şehir, köy ve obalarda yaşayan insanlar farklı alışkanlıklara sahip olsa da toplumda yardımlaşma, saygı ve komşuluk ilişkileri her zaman ön planda tutulmuştur.

ŞEHİRDE YAŞAM

- Yaşam **cami, çarşı ve mahalle** etrafında örgütlenmiştir.
- Farklı inançtan topluluklar **huzur içinde bir arada** yaşamıştır.
- Meddah, Karagöz, orta oyunu** gibi gösteriler izlenmiştir.
- Ramazan ayı, bayramlar, düşünler, şenlikler** özel günlerdir.

EVDE VE AILEDE

- Çocukların yetiştirilmesinden **anne ve baba birlikte** sorumludur.
- Evler **maddi duruma göre** farklılık gösterir.
- Misafir **güler yüze** karşılanır, en güzel şekilde ağırlanır.
- Sofra **yerde kurulur** ; sofraya **önce büyükler** oturur.
- Yemekten önce ve sonra **eller yıkanır** , **israf edilmez.**

KÖYDE VE OBADA

- Halkın **büyük bir bölümü köylerde** yaşar.
- Geçim kaynağı **tarım ve hayvancılıktır.**
- Konargöçerler yaylak ve kışlaklar** arasında gidip gelerek hayvancılık yapmıştır.
- Konargöçerler **zamanla yerleşik hayata** geçmiştir.

SOFRA VE ÇARŞI: Osmanlı mutfağında çorba, pilav, et yemekleri, sebze yemekleri ve şerbet önemli bir yer tutmuştur. Günlük yaşam sabahın erken saatlerinde başlar, herkes işini hakkıyla yapmaya özen gösterirdi. Şehirlerde ticaretin kalbi bedesten denilen korunaklı çarşılarda atardı; esnaflar Ahilik ve lonca teşkilatının ahlaki kurallarına göre dürüstçe ticaret yapardı.

12. VAKIF MEDENİYETİ

Vakıf; kişilerin mal veya mülklerini toplum yararına kullanılmak üzere süresiz olarak bağışlamalarıdır. Vakfedilen mallar satılamaz, devredilemez ve miras bırakılamaz. İslam dininin yardımlaşma ve dayanışma ilkelerine dayanan bu kurumlar; yoksullara yardım etmek, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler sunmak amacıyla kurulmuştur.

Selçukluların temellerini attığı vakıf anlayışı, Osmanlı Devleti zamanında altın çağını yaşamıştır. Cami, medrese, darüşşifa, imarethane, han, köprü, kervansaray gibi yapılar vakıflar yoluyla halkın hizmetine sunulmuş; giderleri vakfa bağışlanan dükkân, tarla, bahçe gibi yerlerin gelirlerinden karşılanmıştır. Böylece devlet hazinesine yük olmadan hizmetlerin sürekliliği sağlanmış, vakıf eserleri yüzyıllarca ayakta kalabilmiştir. Vakıflar sayesinde fakirler gözetilmiş, hastalar tedavi edilmiş, öğrenciler okutulmuş, yolcular misafir edilmiş; hatta hayvanların beslenmesi ve çevrenin korunması için bile vakıflar kurulmuştur.

KAYNAK E - BEŞIKTEN MEZARA VAKIF: "Vakıflar sayesinde bir adam vakıf bir yerde doğar, vakıf beşikte uyur, vakıf mallardan yer içer, vakıf kitaplardan okur, vakıf bir medresede hocalık eder ve öldüğü zaman vakıf bir mezarlığa gömülürdü." Yani vakıflar insan hayatının her anında devreye girecek şekilde düzenlenmiştir.

- Osmanlı'da ilginç vakıflar: Meyve Yediren Vakıf
- Öğrencilere Piknik Yaptıran Vakıf
- Göl Temizleyen Vakıf
- Leylekleri Koruyan Vakıf
- Müslim ve Gayrimüslime Mezar Yaptıran Vakıf
- Kitapları Tamir Eden Vakıf

NEDEN "VAKIF MEDENİYETİ"?: Vakıfların hizmetlerinden yararlanmak için din, dil, ırk ya da cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Bu durum toplumda birlik, beraberlik ve sosyal adaletin sağlanmasına katkı sunmuş; vakıflar devletin yükünü hafifleterek birçok kamu hizmetinin halk tarafından karşılanmasını mümkün kılmıştır. Bu nedenle Osmanlı Devleti bir "Vakıf Medeniyeti" olarak da anılmıştır.

BİLGİ KUTUSU - BUGÜN KİM KORUYOR?: Osmanlı ve Türkiye Selçuklu Devleti'nden kalan pek çok vakfın korunması, bakımı ve onarımı bugün Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Bu kurum yeni vakıfların kurulması ve mevcut vakıfların denetlenmesi görevini de yerine getirir.

13. AHILIK VE LONCA TEŞKİLATI

Ahilik; Anadolu'da XIII. ve XIX. yüzyıllar arasında halkın sanat ve meslek alanında yetişmesini sağlayan, onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını iyi insan meziyetlerini esas alarak düzenleyen bir örgütlenmedir. Kısaca güzel ahlak, doğruluk, kardeşlik ve yardımseverliğin birleştiği sosyoekonomik bir düzendir. Bu kurum yaklaşık beş yüz yılı aşkın bir süre Anadolu halkının ekonomik ve sosyal düzenine yön vermiştir.

Ahi teşkilatının kurucusu Ahi Evran'dır. Ahilikte meslek eğitimi ile ahlaki ve dinî eğitim bir arada verilmiş; üretimde kalite ve helal kazanç esas alınmıştır. Eğitim sadece erkeklerle sınırlı kalmamış; Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) sayesinde kadınlar da meslek sahibi olmuştur. Ahiler kazançlarını fakirler ve kimsesizlerle paylaşarak bir nevi sosyal güvenlik kurumu gibi görev yapmıştır.

AHI OLMANIN KURALLARI	ANLAMI	KURAL	ANLAMI
Eli açık olmalı	Cömert olmak	Gözü kapalı olmalı	Kusur görmemek
Sofrası açık olmalı	İkramı bol olmak	Dili kapalı olmalı	Gıybet ve kötü sözden uzak durmak
Kapısı açık olmalı	Misafirperver olmak	Merhametli olmalı	Şefkatli ve anlayışlı davranmak

Sınırlar genişleyince ticaret hayatı da değişmiştir. Başlangıçta yalnızca Müslüman esnaflardan oluşan Ahi teşkilatı, Hristiyanların ve Yahudilerin de ticarete katılmasıyla değişmiştir. Ayrıca ticaretin gelişmesi, şehirlerin büyümesi ve nüfusun artması sonucunda Ahi teşkilatı yetersiz kalmış, yerini lonca teşkilatına bırakmıştır.

Loncalar; aynı meslek grubundan esnaf ve sanatkarların oluşturduğu, devlet denetimi altında çalışan meslek örgütleridir. Ahilikteki meslek ahlaki ve dayanışma anlayışını sürdürmüşlerdir. Demirciler, bakırcılar, ayakkabıcılar gibi meslek grupları ayrı loncalarda faaliyet göstermiştir.

LONGALARIN BAŞLICA GÖREVLERİ: Esnaf arasında dayanışmayı sağlar | Üretimi düzenler | Kaliteli mal üretimini denetler | Fiyatları kontrol altında tutar.

14. KÜLTÜREL MİRAS VE İSLAM MEDENİYETİNİN ETKİSİ

Bir milletin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ahlaki değerler uzun bir tarih boyunca oluşur. Bu nedenle bireylerin kendi ülkesinin tarihini öğrenmesi ve araştırması çok önemlidir. Ülke tarihini bilmek, geçmişte yaşanan olayların doğru anlaşılmasına ve millî değerlerin korunmasına yardımcı olur. Tarihi araştırmak sadece bilgi kazandırmaz; insanlara kim olduğunu hatırlatır ve güçlü bir millî kimlik oluşturmaya katkıda bulunur.

Osmanlı Devleti'nin kültür ve medeniyetinin şekillenmesinde farklı coğrafya ve kültürlerin yanı sıra İslam kültür ve medeniyetinin de önemli bir etkisi olmuştur. İslam dininin yardımlaşma, dayanışma, adalet, merhamet gibi değerleri Osmanlı toplum hayatında da kendini göstermiştir. Medreseler, camiler, darüşşifalar (hastaneler), külliyeler ve vakıflar bu anlayışın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

KAYNAK & ÜSKÜDAR'DA SADAKA TAŞI

Üsküdar'da bazı mahallelerde "Sadaka Taşı" bulunurdu. Mahalle sakinleri yatısı namazına camiye giderken taşın kovuğuna bir miktar para bırakırlardı. Namazdan sonra camiden ihtiyacı olanlar en son çıkar ve taşın yanından geçerken kovuğa ellerini daldırarak bir miktar para alırlardı.

- Kimse paranın hepsini kaldırmayı düşünmezdi. Ertesi günün ekmek parasını almak onlara yeterdi.
- Öyle ki ertesi sabah sadaka taşında hâlâ para kalmış olduğu bile olurdu.

Neden önemli? Yardım eden ile yardım alan birbirini görmez; böylece kimse utandırılmadan desteklenir. Bu, Osmanlı'daki yardımlaşma ve dayanışma anlayışının güzel bir örneğidir.

15. HIZLI TEKRAR

- Külliye: Cami merkezli, farklı işlevli yapılar topluluğu.
- Darüşşifa: Hastaların tedavi edildiği yer | İmarat: Yemek verilen yer.
- Yönetim: Merkez (saray + Divan) ve taşra (eyalet, sancak).
- Unvanlar: Bey → han → hüdavendigâr → sultan → padişah.
- Divan-ı Hümayun: En önemli yönetim kurumu; II. Mahmud kaldırdı.
- Divan üyeleri: Veziriazam, vezirler, kazasker, defterdar, nişancı, kaptanıderya, şeyhülislam.
- Eğitim: Sıbyan mektebi → medrese → Enderun.
- Hukuk: Şer'i (din kuralları) + örfî (padişahın kuralları); kadılar karar verir.
- Mecelle: İlk medeni kanun niteliğinde metin | Kanun-ı Esasi: İlk anayasa.
- Sanat: Mimari (Mimar Sinan), hat, minyatür, çini, tezhip, ebru, mehter.
- Vakıf: Malı toplum yararına süresiz bağışlamak; satılamaz, devredilemez.
- Ahilik → Lonca: Meslek ahlakı, dayanışma, kaliteli üretim.

"Adalet mülkün temelidir."

— Osmanlı yönetim anlayışı · Adalet, devletin en temel görevi kabul edilmiştir.